

BLUMENTÁL

Ročník XXII

Číslo 6

Jún 2011

ZÁKLAD CIRKVI JE NA SKALE

Nielen na začiatku, ale aj v priebehu celého veľkonočného obdobia slávenia svätej omše často sprevádza známa pieseň z Jednotného katolíckeho spevníka: *Základ Cirkvi je na Skale*. Ako menší miništrant som tomu celkom nerozumel. Keď slávime Veľkú noc, malo by sa predovšetkým spievať o Ježišomvom zmŕtvychvstani, nie? Až neskôr som si začal postupne uvedomovať, že Cirkev a vzkrieseného Krista, ktorý týmto spôsobom najviac prepjavil svoju božskú silu, nemožno od seba oddeľovať. Veď práve tajomstvo Veľkej noci nám najviac odhaľuje aj tajomstvo Cirkvi. Najmä v dňoch veľkonočnej oktávy sme mali možnosť byť svedkami stretnutí osláveného Krista s jeho apoštolmi a s ostatnými učeníkmi tak, ako nám ich podávajú evanjeliá. Mali sme možnosť vidieť premenu jeho učeníkov z ustráchaných nasledovníkov na odvážnych svedkov blahozvesti. Osobne ma najviac zasahuje Lukášov opis Kristovho dialógu s emauzskými učeníkmi (Lk 24, 13 - 35). S tými, ktorých najskôr Kristus označil za *nechápaných a ťarbavých srdcom* (Lk 24, 25) a ktorí napokon konštatovali: *Či nám neohorelo srdce, keď sa s nami cestou rozprával a vysvetľoval nám Písma?* (Lk 24, 32) Ďalšia myšlienka z Písma, ktorá ma v tejto súvislosti oslovuje, je výrok veľkého Gamaliela, člena veľrady a Pavlovho učiteľa, ako sú zachytené v Skutkoch apoštolov. Keď apoštoli vrátane Petra neohrozene hlásali Evanjelium, a židovskí náboženski a politickí lídri hľadali rozličné možnosti, ako ich zastrašiť a umlčať, on vtedy prehovoril: *Mužovia, Izraeliti, dobre si rozmyslite, čo chcete urobiť s týmito ľuďmi. Nechajte týchto ľudí a prepustite ich, lebo ak je tento zámer alebo toto dielo od ľudí, rozpadne sa, ale ak je od Boha, nebudete ich môcť rozvrátiť. Aby ste sa neocitli v boji proti Bohu!* (Sk 5, 35, 38b - 39a)

Milí Blumentálci, málokedy sa nám ponúka na duchovnú reflexiu možnosť, akú máme v tomto roku v mesiaci júni - uvažovať súbežne nad tromi a zároveň v podstate nad jednou témou: vzhľadom na neskorý termín Paschy až teraz vrcholí Veľkonočné obdobie, ktoré nám hovorí o vnútornej sile Krista a jeho Cirkvi. Zároveň na záver tohto mesiaca oslávim sviatok apoštolských kniežat Cirkvi svätých Petra a Pavla, no a mesiac jún je aj časom, keď si väčšina nás kňazov pripomína výročie udelenia veľkého a nezaslúženého daru - sviatosti Kristovho kňazstva. Veľkonočné obdobie, apoštoli Peter a Pavol a novozákonné kňazstvo - témy, ktorých spoločným menovateľom je Kristus a jeho Cirkev.

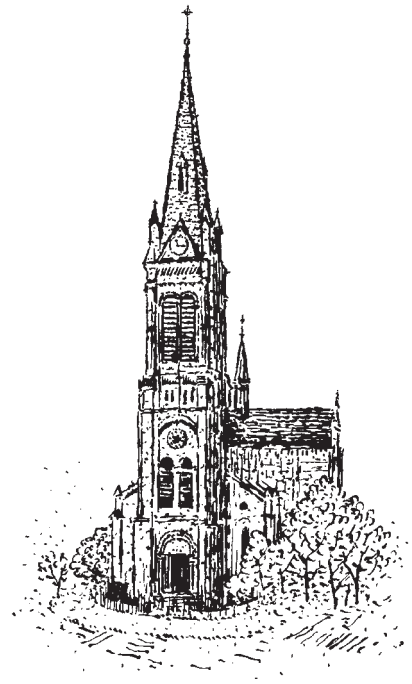
Ešte v čase našej seminárskej a teologickej prípravy na kňazstvo nám v kamarátskom rozhovore dnes už nebohý a stále nezabudnuteľný dekan Augustín Drška opísal túto situáciu v seminári v časoch jeho štúdií (začiatkom šesťdesiatych rokov 20. storočia). Na základe rozhodnutia vtedajších mocných robievali bohoslovcom prednášky lektori marxizmu-leninizmu. Jeden z nich, inak celkom kultivovaný pán, sa im raz takto prihovoril: „Chlapci, prečo ste si vybrali práve takéto povolanie? Dnes možno ešte chodia do kostola nejaké babičky, ale o takých dvadsať rokov vás už nikto nebude potrebovať. Náboženstvo, viera, Cirkev už budú len záležitosťou minulosti.“ Niektorí seminaristi vraj boli touto „perspektívou“ aj na chvíľu zaskočení. Žeby mal ten bolševik pravdu? Veď koľkí ľudia, najmä mladí, sa vtedy vzdali náboženského presvedčenia aj vnútorne. Pod náporom ateizmu, ktorý neustále šibrinkoval vedeckým poznaním, viera sa im zdala ako skutočný prežitok, nedostojný moderného človeka. Aj dnes sme svedkami náporu, keď sa nás kadekto snaží presvedčiť, aká je Cirkev nemoderná, skorumpovaná, čo kňaz, to pedofil alebo iný deviant, viaceré „mienkotvorné“ médiá neustále masírujú mienku ľudí a každý útok im je prídobrý, ak je namierený proti Cirkvi. Poučajú nás o tom, že na Slovensku sme ešte stále v stredoveku, že inde - na Západe - ľudia masovo opúšťajú Cirkev, lebo nechcú mať s ňou nič spoločné, na vzťah k Bohu nepotrebujú nijakú inštitúciu a pápeža. Koľko temných predpovedí sme počuli aj v spojitosti s minuloročnou návštevou Svätého Otca v Anglicku. Nikto vraj o neho nestojí, nie je vítaný, dokonca strašili jeho zatknutím. Lenže tie davy, čo ho vítali, určite neboli v prevažne protestantskej krajine len katolíci.

Niektorí radi porovnávajú Benedikta XVI. s jeho predchodcom. Pre nás je dobré nezabudnúť, že naplno kypeli zlosťou aj proti Jánovi Pavlovi II., kým žil. Ak ho dnes vychvaľujú, asi aj preto, že ich zaskočili masy ľudí, ktorí nesúhlasili s ich názormi, čo dokázali aj v čase jeho odchodu do večnosti. S takýmto fenoménom zrejme nerátali.

V čase, keď píšem tento úvodník, prebieha u nás sčítanie obyvateľstva. Naši biskupi v poslednom pastierskom liste pripomenuli, že aj toto je jedna z foriem, ako vyznávame svoju vieru. Zaujímavé, že nikto z nás „neznášateľných“ katolíkov nenabáda neveriacich spoluobčanov, aby zapreli svoju neveru a označili sa za veriacich. Z opačnej strany však takéto výzvy na adresu vlašných alebo nepraktizujúcich veriacich zazneli nie raz. Budeme sklamaní alebo potešení výsledkami sčítania? Ale čo vlastne dokážu vyjadriť percentá? Závisí Cirkev a jej poslanie na peplemetroch? Prvotná Cirkev by sa nemohla pochváliť nijakým číslom, a predsa už vtedy zaznelo Gamalielovo: *...ale ak je toto dielo od Boha...*

Pre tento vrcholiaci veľkonočný čas je ešte stále aktuálna pieseň *Základ Cirkvi je na Skale*. Na konci tohto mesiaca si pripomenieme slová, ktoré Pán Ježiš adresoval apošto-

(Dokončenie na s. 7)

*Od všetkých s túžbou žiadaný
zasvitol nám deň posvätný,
keď Kristus, nádej sveta, Boh,
k výšinám neba vystúpil.*

*Keď vládca sveta premohol
a v boji hriechy pozrážal,
Ocovi rany žiarivé
na svojom tele ukázal.*

*Vznáša sa v svetlom oblaku,
už nádej nám tmy nezničia;
hľa, otvára nám raj, ten, čo
zavreli prví rodičia.*

*Ó, veľká radosť pre všetkých:
Syn z čistej Panny zrodený
po krutých mukách slávne je
velebou Otca odený.*

*Vzdávajme teda vďaka dnes
Kristovi, že nás vykúpil,
že s telom, ako naše je,
do neba slávne vystúpil.*

*S občanmi neba plesajme
a spolu s nimi tešme sa,
že Kristus neopustil nás,
aj keď je s nimi v nebesiach.*

*Ježišu, Kráľ náš víťazný,
srdcia nám k sebe pritiahni,
z neba nám zošli Otcovho
i svojho Ducha svätého. Amen.*

**Hymnus na slávnosť
Nanebovstúpenia Pána**

NEPOCHOPITELNÁ LÁSKA

Môžeme povedať, že Cirkev je štedrá ku každému z nás, pretože nám stále dáva zakúsiť nové udalosti – slávnosti, veľké tajomstvá. K tomuto mesiacu zasvätenému Ježišovmu Srdcu neodmysliteľne patrí aj slávnosť jeho Najsvätejšieho Srdca, hoci v tomto roku pripadá až na 1. júla. Napriek tomu môžeme sa aspoň na chvíľu zastaviť nad tým, čo nám Cirkev v tomto sviatku ponúka.

Božia láska je nám vliata do srdca skrze Ducha Svätého, ktorý nám bol daný. Kristus predsa v ten čas, keď sme boli ešte slabí, zomrel za bezbožných. Svätý Pavol v liste Rimanom píše: *Sotva kto položí život za spravodlivého, možno za dobrého sa ešte niekto umrieť odhodlá, ale Boh nám dokazuje svoju lásku tým, že Kristus za nás zomrel, keď sme boli ešte hriešnici.* Toto sme pozvaní objaviť a táto veľká hĺbka pravej lásky sa nás môže dotknúť.

My neraz prichádzame k Bohu a usilujeme sa „ho presvedčiť“, že predsa máme veľa zásluh, že sme ako-tak dokonali, že veď Boh na nás môže nájsť mnoho dobrého. Slávnosť Najsvätejšieho Ježišovho Srdca nás však vedie k tomu, aby sme si uvedomili, že Boh zomrel za hriešnikov, za každého z nás. Tým nám dokazuje svoju veľkú lásku a to je to, čo sa nás má dotknúť.

Úcta k tomuto milujúcejmu srdcu Pána Ježiša je úcta hlboko zakorenená v kresťanskom ľude. V biblickej reči srdce označuje nielen fyzické srdce, ale niečo omnoho

viac. Centrum a stred ľudskej alebo Božskej osoby. Sídlo všetkých citov a všetkých úmyslov. Keď uctieваме Ježišovo Božské Srdce, klaniame sa Bohu, Kristovi – láske, jeho vôli, kde on nesmierne túži po tom, aby sa všetci spasili. A to sa môže udiť prostredníctvom odovzdania sa jeho nekończnému milosrdenstvu.

Vždy nás asi trochu prekvapí, keď sa stretáme s ľuďmi, ktorí sa nejako nerozumejú chváliť tým, že sú neveriaci. Istý kňaz si spomínal na jedno takéto stretnutie. Človek, s ktorým sa stretol, mu hovorí: „Viete, moja manželka je veriaca, chodí do kostola a modlí sa, ale ja nie. Áno, v mladosti som ministroval, chodil som do kostola... to už je dávno.“ Kňaz mu na to odpovedal: „To je obrovská škoda, pretože to, že ste opustili Boha, znamená, že ste opustili prameň života, prameň radosti.“ V upravenom štýle sú to slová evanjelia. V nebi je obrovská radosť nad jedným hriešnikom, ktorý sa obráti. Pán Ježiš sa odvážil dokonca povedať: *Väčšia než nad deväťdesiatimi deviatimi*

spravodlivými, ktorí to obrátenie nepotrebujú.

Veľká Božia láska je to, čo môžeme kontemplovať. To, čo nás má prekvapiť, zaskočiť, obrátiť. Tak Boh ma miluje len preto, že som splnil nejaké kritériá? Nie, jeho láska je láska milosrdná, to znamená nezaslúžená. Svätá Terézia od Dieťaťa Ježiša hovorí, aby sme pochopili, aká je Božia láska k nám, musíme sa pozrieť na lásku mamy k malému dieťaťu, k bábätku. Ona – mama – mu dáva všetko, úplne všetko. A to dieťa si to vôbec ničím nemôže zaslužiť. Je to milostná láska. Láska, ktorá nemá nijakú príčinu. Takouto láskou nás všetkých miluje len Boh. Vzdávať úctu Ježišovmu Srdcu, a to je to, čo zvlášť tento mesiac chceme konať, znamená to adorať jeho Srdce, ktoré nás milovalo do krajnosti – nezištne láskou. Bolo prebudené kopijou a z výšin križa vylialo krv a vodu – nevyčerpatelný prameň nového života. Nevyčerpatelný prameň lásky. Kiež to tento mesiac zakúsime, kiež sa nás nejakou dotkne táto láska. *Hľa, baránok Boží.* Hľa ten, ktorý z lásky k nám prišiel na tento svet. Z lásky k nám pri poslednej večeri nám daroval svoje telo a svoju krv. Kiež nás to naplní a povzbudí pri každej „prvopiatkovej“ spovedi. Tie farnosti totiž, v ktorých sú kňazi i veriaci zakotvení v láske Najsvätejšieho Ježišovho Srdca, Pán pozhŕňava.

Spracoval Marián Bér

DAR DUCHA SVÄTÉHO AKO DAR JAZYKA

Začali hovoriť inými jazykmi, ako im Duch dával hovoriť.

V tom čase bol na celej zemi jeden jazyk a rovnaké slová, hovorí kniha Genesis (11, 1). Kedy to bolo? Bol vôbec niekedy taký čas? Muselo to byť dávno, veľmi dávno! Zem mala jeden jazyk vtedy, keď vyšla zo Stvoriteľových rúk. Nebo i zem, i všetko stvorenie hovorilo vtedy jediným, veľmi výrečným jazykom. Táto reč, ktorá nepotrebovala slová, hovorila o kráse Božieho diela a jeho добрote aj o tom, že všetci ľudia sú si bratia a sestry, i o ich vzájomnej blízkosti.

Takéto bolo teda Božie dielo, až pokiaľ nezačali ľudia svoje dielo bez Boha. Písmo hovorí o tomto ľudskom diele symbolicky ako o stavani veže. Výsledkom ľudského diela bolo nielen to, že zem stratila svoju reč, alebo že reč stvorených vecí prestala byť v očiach ľudí taká jasná, ale i to, že ľudská reč bola zmätená. Ľudské dielo príliš rýchlo spôsobilo, že ľudia si prestali navzájom rozumieť. To bolo príčinou rozdelenia jazykov.

Až podnes jazyk oddeľuje ľudí medzi sebou. Syn jedného národa ťažko spoznáva v synovi iného národa svojho brata. Rozdielny jazyk im zamedzuje, aby si rozumeli, nielo, aby sa ešte uznali za rovnocenných. V skutočnosti však neporozumenie nepanuje len medzi národmi, ale aj medzi ľuďmi, ktorí hovoria tým istým jazykom, i medzi tými, ktorí bývajú v jednom meste či dokonca pod jednou strechou.

Možno dnes sa nám už ani nezdá divné, že na zemi je toľko jazykov. Na skutočnosť, že ľudia si navzájom nerozumejú, sme si už akosi zvykli a pokladáme to za normálne. Nad touto skutočnosťou sa však zamýšľa Sväté Písmo v stati o babylonskej veži. Podľa autora rozprávania z knihy Ge-

nezis príčinu neporozumenia treba hľadať v tom, že ľudia chceli postaviť svoj život na diele svojich rúk a nie na Božom diele. Nechceli sa nechať viesť vo svojom diele Božím Duchom.

Prekonať rozdelenie a neporozumenie medzi ľuďmi, spôsobené hriechom, už nebolo v ľudských silách a mohlo nastať len vďaka Božiemu zásahu. O tomto Božom diele vykúpenia, ktoré prišiel naplniť Ježiš Kristus a ktoré sa završuje v ľudských srdciach zoslaním Ducha Svätého, nám hovorí sviatok Turíc. V to ráno *všetkých naplnil Duch Svätý a začali hovoriť inými jazykmi, ako im Duch dával hovoriť.* Boli vtedy v Jeruzaleme nábožní ľudia zo všetkých národov, čo sú pod nehom... a každý ich počul hovoriť svojím jazykom (porov. Sk 2, 4 – 6). Bolo to jasné znamenie, že Boží Duch i zvesť Evanjelia, ktorú apoštoli ohlasovali, prekonávajú všetky bariéry neporozumenia medzi ľuďmi a že dokážu naozaj spôsobiť ich zblíženie sa s Bohom aj medzi sebou navzájom. Boží Duch spôsobuje, že človek v človeku je opäť schopný vidieť svojho brata a v stvorených veciach ich Stvoriteľa.

Pomocou týchto biblických obrazov a

skutočností sme sa snažili aspoň trochu preniknúť do tajomstva pôsobenia a prítomnosti Ducha Svätého.

Kedy teda môžeme povedať, že Boží Duch je v nás prítomný? Kde môžeme spozorovať jeho pôsobenie? Bude to azda tam, kde sa stávajú nezvyčajné veci alebo len tam, kde sa dejú zázraky, kde ľudia dostávajú dar jazykov? Možno sú to práve podobné skutočnosti, ktoré nám prídu na myseľ, keď uvažujeme o Svätom Duchu. Počujeme hovoriť o novej jari, o novom „závane“ Ducha cez veľké hnutia veriacich či o ohnivých rečiach kazateľov, ktoré dokážu spôsobiť chvíľkové vzplanutia. Spôsoby, ktoré používa Duch Pánov, sú však iné. Dar jazykov znamená v prvom rade hovoriť a konať v Pánovom Duchu. On neníči staré veci, pracuje ticho v srdciach ľudí, dáva múdrosť vo vzťahoch, nie je nevšimavý na to, čo je dobré, vie to múdro využiť a spôsobuje trvalý rast v dobrom. Boží Duch dáva spoznať to, čo je dobré, a to, čo potrebuje nápravu, vo všetkom, čo naplní náš každodenný život, dáva rozpoznať Božiu pravdu.

Práve takúto milosť pozorného a trepezlivého rozlišovania chceme vyprosovať od Ducha Svätého pre nás a pre celé spoločenstvo veriacich Cirkvi, aby sme mohli dospieť do nového Jeruzalema, v ktorom budú zjednotené všetky národy a jazyky zeme.

Pavol Míkula, kaplán

AKO CHUTÍ BOH (II.)

V čase Veľkonočných udalostí sme aj na stránkach nášho farského časopisu zostúpili do atmosféry Poslednej večere a zároveň sme vystúpili do „hornej siene“ Večeradla. V týchto dňoch sme opäť pozvaní v oslave Kristovho Tela a Krvi zahľadiť sa do očí sviatosti Lásky, do očí živého Boha v Eucharistii.

Herec Jim Caviezel, predstaviteľ osoby Pána Ježiša vo filme amerického režiséra Mela Gibsona – *The Passion of the Christ* (Umučenie Krista), pred začiatkom nakrúcania filmu svojmu režisérovi povedal: „Musíme sa každý deň zúčastniť na svätej omši. Predtým, ako budem niesť tento kríž, a predtým, ako začneme nakrúcať tento film, musím prijímať Eucharistiu.“ Túto pretvárajúcu silu potrebujeme všetci na to, aby sme vedeli zaujať svoje miesto v živote, a predovšetkým na to, *aby sme mali život a aby sme ho mali hojnejšie.*

Najdôležitejšie stretnutie

Raz istá mladá žena napísala list, v ktorom odpovedá na otázku, čím je pre ňu svätá omša.

Napísala: „Pre mňa je to najbližšie stretnutie s tým, ktorý ma miluje a ktorého milujem ja. V tomto duchu prežívam jeho pozvanie do Večeradla a v tomto duchu sa zúčastňujem na všetkých udalostiach, ktoré sa tam odohrávajú. Iba ten pochopí druhého, kto ho miluje, a preto sa dokáže spolu s ním deliť o jeho smútok, bolesť či radosť. Iba ten, kto miluje, pochopí, čím je hriech, čím je dokonca aj malé previnenie vo vzťahu k milovanej osobe. Iba takýto človek dokáže opravdivo ľutovať v úkone pokánia. Iba ten, kto miluje, najplnšie pochopí moment obetovania, môže sa darovať celkom, bez výhrad tomu, koho miluje, lebo vie, že láska nežije pre seba. Iba ten, kto miluje, správne pochopí Večeradlo – svätú omšu.“

Aj v slovách tohto listu si možno všimnúť mimoriadne dôležitú podmienku plodnej účasti na svätej omši, a ňou je naladenie na najdôležitejšie stretnutie, aké možno na zemi prežiť – na stretnutie s Bohom.

Cesta do kostola

V každom prípade je to vzácný čas. Je vedľajšie, či trvá hodinu alebo tri minúty, alebo je to len pár krokov. Tu ide o vedomie, *kam* smerujem. Ak vezmeme vec normálne, ľudia myslia na to, že idú do kostola, ale zriedka si uvedomujú, *prečo* ta idú. Svedčí to o nedostatku naladenia sa na účasť. Skôr sme naladení na pozorovanie alebo počúvanie. Je to čosi z postoja: „Náččo sa trápiť, čo tam bude. To je vec kňaza, ja prídem a uvidím“. Ten istý človek pozvaný na hostinu k svojmu priateľovi ide s úplne iným naladením. Cesta na oslavu narodenin je zásadne spojená s myšlienkou na oslávenca a na príchod. Človek sa už na ceste zúčastňuje na tom, čo bude prežívať pri stole. Nie je mu ľahostajné, koho tam nájde, ako bude oblečený, alebo ako dlho to bude trvať.

Čím má byť naplnená cesta k oltáru? Z praktického hľadiska si treba uvedomiť, *za koho a v akej veci* sa môžem prihovoriť pred Bohom, keď budem prežívať bezpros-

trebné stretnutie s ním pri oltári. Koľko ľudí potrebuje moje orodovanie u Boha? Koľko nosím vo svojom srdci rodinných záležitostí, koľko starostí o ľudí, ktorí sú mi blízki, koľko pracovných či školských ťažkostí, a možno i problémov týkajúcich sa národa i sveta? Nikto nie je sám. Každý človek nesie na svojich pleciach starosť o iných. Každý je spojený s inými. Stretnutie s Bohom je veľkou šancou pre jeho priateľov, ktorí sú mu niekedy takí blízki, ale súčasne vzdialení od Boha. Táto blízkosť zaväzuje k starosti o ich dobro. Keď sa začne svätá omša, už nebude čas myslieť na blízkych, na to, aby sme videli ich starosti, problémy, radosti, aby sme ich predniesli Bohu. Možno to urobiť veľmi dobre cestou k oltáru. Možno ich zhromaždiť vo svojom srdci a vojsť do kostola *s nimi.*

Takéto naladenie je dobrou prípravou vlastného srdca na účasť na svätej omši, pretože čím je plnšie stretnutie človeka s blízkymi, tým dokonalejšie je jeho stretnutie s Bohom. Srdce otvorené pre ľudí je súčasne otvorené aj pre Boha. Takáto príprava je možná dokonca vtedy, keď sa ide v skupine do kostola a cestou sa vedie rozhovor. Ťažko vyžadovať, aby to boli nejaké náboženské rozhovory – čo by bolo ideálne – ale pre toho, kto sa chce pripraviť na zrelé prežívanie svätej omše, je možné nasmerovanie aj tých obyčajných rozhovorov na nachádzajúce stretnutie. Stáva sa, že ľudia myslia i hovoria o tom, čo ich trápi, čo ich bolí a s čím sami idú k oltáru. Určite je to cenné, ale príliš sa koncentrujú na seba. Myslenie na iných je značne tvorivejšie. V každom prípade, s mierou, akou sa blížieme do kostola, musíme čoraz dôkladnejšie koncentrovať pozornosť na to, na čom budeme mať účasť. Cesta k oltáru má dôležitý náboženský význam, má čosi z putovania na sväté miesta. Vždy, keď ľudia idú na púť, tak od okamihu odchodu z domu chápu celú cestu ako náboženský akt. Rozhovory, ako aj správanie sa putujúcich má posvätný charakter. Zatiaľ to iba zriedka vidno, keď putujú v nedelu do kostola.

A tak sa môžeme spýtať aj sami seba – čím je naplnená moja cesta do kostola?

Nakoľko sa líši od cesty do obchodu? Od cesty do školy?

Počuť hovoriaceho Boha

Ani najlepšie čítanie nie je obohatením poslucháčov, ak úprimne nehladajú bohatstvo toho slova, ak naň nečakajú. A to sa v našich kostoloch stáva pomerne často. Najst ľudí *otvorených* na prijatie Božieho slova, pripravených na formovanie života podľa neho – to nie je ľahká vec.

Je potrebné, aby sme uprostred všetkých kníh tohto sveta znovu objavili Knihu kníh. Je potrebné, aby medzi všetkými príhovormi, akými dnes svet zasypáva človeka, videli krásu a postrehli bohatstvo Božieho slova. Jednoducho povedané – aby sme sa nechali fascinovať Pánovým slovom. Atmosféra v kostole počas čítania zo „stola Božieho slova“ veľa prezrádza o viere účastníkov. Čím hlbšia je ich viera, tým viac sa vedia započúvať. A práve Božie slovo v kontexte svätej omše nám pomáha nastaviť príjem srdca na prijatie Eucharistie.

Činné zaangažovanie

Stačí, keď sa kňaz obráti na ľudí prvým pozdravom: „Pán s vami“, a sami sa presvedčíme, či chceme mať ozajstnú *účasť* na svätej omši alebo chceme iba niekoľko desiatok minút odstáť v kostole. Ak zhromaždení zo srdca odpovedia: „I s duchom tvojim“, tak vieme, že chcú byť účastní na svätej omši. Ak niekto iba zamrmle odpoveď popod nos či dokonca neotvorí ústa, tiež vieme, že máme dočinenia s unudeným hľadiskom, a nie s účastníkmi.

Účasť spočíva v začlenení sa do toho, čo sa deje. Je to čas počúvania, čas spevu a čas odpovedí na výzvy kňaza. Je to čas zdvihnutia srdca a čas spoločnej modlitby.

Naproti tomu pasívne „počúvanie“ svätej omše vyjadruje plytkosť ľudského ducha. Ktosi to prirovnal k úsiliu dirigenta smerujúcemu k vytvoreniu chóru z hlučných ľudí.

Chvíľa po svätom prijímaní

Nevyhnutným dôkazom na pochopenie hodnoty účasti na svätej omši je niekoľko minútová osobná modlitba po svätom prijímaní. Ide tu o osobné stretnutie s Kristom a o výmenu niekoľkých viet s ním osamote. Je taký moment počas hostiny, keď Hostiteľ prichádza ku každému osobne, aby mu pozrel do očí a spýtal sa na najosobnejšie veci. Zúčastňujeme sa všetci spolu na Eucharistickej hostine, ale predsa každý z nás má svoj vlastný svet, svoje vlastné tajomstvá, neznáme a dokonca ukryté pred ostatnými účastníkmi Hostiny, no pritom známe Hostiteľovi. Toto stretnutie vo dvojici je veľmi potrebné. Niekedy je to úsmev vďačnosti, niekedy krátke „ďakujem“ za preukázanú veľkú milosť, niekedy slza bolesti stekajúca po líci, inokedy úpenlivá prosba k Ježišovi či pohľad plný vďačnosti za odpustenie našej viny. Na porovnanie – úplne iný rozmer má stretnutie s Pápežom vo veľkej sále za účasti tisícok

ľudí a iný, keď si v jeho privátnom apartmáne a môžeš si s ním povedať niekoľko slov medzi štyrmi očami. Vtedy to bolo vaše stretnutie, boli to jeho slová výlučne pre teba. Podobne je to počas svätej omše. Ona je „generálnou audienciou“, ale v nej je určená chvíľa na „súkromnú audienciu“. To je tá najkrajšia chvíľa. Chvíľa, keď neprichádzam k niečomu, ale k Niekomu, chvíľa, keď dám bokom svoju skrytú pýchu a nevyberám si, od koho prijímam, ale Ko- ho prijímam!

Z praktického pohľadu správne nastavenie tých niekoľkých minút po svätom prijímaní azda najviac rozhoduje o plodnej účasti na svätej omši. Je to podmienka mimoriadne podstatná. Sami na sebe si môžeme overiť, nakoľko si vo svojom živote ceníme chvíle po svätom prijímaní. Jedno

je isté. Od tej „súkromnej audiencie“, od prežitia tohto zjednotenia, vo veľkom stupni závisí vstup do hĺbky bohatstva svätej omše.

Cesta z kostola

Mnohí ľudia, keď prijímú požehnanie po svätej omši, akoby v momente preladili svoju myseľ do inej sféry. Akoby rýchlo zabudli, čoho boli účastní a celá pozornosť sa sústreďuje na to, do čoho sa opäť ponoria, keď prekročia prah Božieho domu. V tomto momente sa často podceňuje plodnosť účasti na svätej omši. Ale ak vychádzame z kostola s vedomím, že je v nás prítomný Ježiš, ktorý sa s nami zjednotil vo svätom prijímaní, je to o niečom inom. Autentické stretnutie s Bohom nemožno obmedziť iba

na kostol. Ono sa nemôže končiť na prahu svätyně. Boh vychádza s človekom, aby išiel s ním do jeho príbytku, do jeho záujmov, do jeho rodiny, do jeho bolestných i radostných, veľkých i malých záležitostí. *To je stretnutie, ktoré trvá. Z kostola nikdy nevychádzam sám, vychádzam s Ježišom.*

Tých niekoľko minút sa rozširuje na cestu z kostola a nepozorovateľne sa začína dotýkať vzťahov a miest, ktorých sme súčasťou bez ohľadu na to, či je to dom, škola, nákup alebo nejaká záľuba. Pomaly mizne vedomie samoty a prázdne miesto zaberá tvorivé vedomie prítomnosti Krista v našich životoch. Tak teda opäť podme, skúsme a presvedčme sa, aký dobrý je Pán, skúsme a presvedčme sa, ako chutí Boh.

Spracoval Pavol Póša, kaplán

PETER ŽIJE V BENEDIKTÓVI

V stredu 11. mája 2011 sa v Katedrále svätého Martina v Bratislave veriaci mali možnosť zúčastniť na slávnostnej svätej omši, ktorou si pripomenuli šieste výročie zvolenia Svätého Otca Benedikta XVI. za pápeža. Prítomní boli apoštolský nuncius Mons. Mario Giordana, bratislavský arcibiskup-metropolita Mons. Stanislav Zvolenský, ako aj ďalší biskupi a kňazi. Hlavným celebrantom eucharistickej slávnosti bol kardinál Jozef Tomko z jeho homílie sme vybrali nasledujúce myšlienky.

Dnes ďakujeme Bohu za to, že nám dal ako viditeľnú hlavu Katolíckej cirkvi Benedikta XVI., ktorý už šesť rokov vedie osvietenou myslou a pevnou rukou Kristovu loďičku cez rozbúrené more. Na urážlivé tituly a falošné tvrdenia odpovedá pokorným, jemným úsmevom, ktorým odzbrojuje všetkých protivníkov a odráža ich útoky. Tak si získal nepriaznivo ovplyvnenú verejnú mienku v Spojených štátoch amerických, vo Francúzsku, vo Veľkej Británii, v Nemecku aj inde. Neúnavne zdôrazňuje, že aj moderný človek vždy potrebuje Boha, že nemôže byť šťastný, keď žije „ako keby Boh nejestvoval“. Hovorí hlboko a pritom jasne. V nedávno vydané knihe „Svetlo sveta“ poukazuje na Ježiša Krista, ktorý osvecuje aj dnešného človeka. V najnov-

šom druhom diele „Ježiša z Nazaretu“ zase dokazuje, že Ježiš z evanjelií je jednoduchý skutočný, reálny Ježiš, v ktorého mykresťania veríme; že niet rozdielu medzi Ježišom Kristom histórie a viery...

V minulom storočí sme mali celý rad významných pápežov. Osobne som slúžil za piatich, počnúc Píom XII. Každý z nich mal iné dary a charizmy, pre ktoré sa stal veľkým. Ale všetci mali čosi spoločné, niečo podstatné pre každého pápeža. Všetci boli nástupcami sv. Petra a nositeľmi Petrovho posrania a úradu. V tom je veľkosť pápežstva a dar samého Boha pre Kristovu Cirkev, ba – dnes už to môžeme vidieť jasnejšie – nepriamo aj pre celé ľudstvo.

Evanjelium sv. Matúša o prislube primátu nás privádza ku koreňom posrania sv.

Petra a jeho nástupcov. V podstate sú to výrazné slová samého Ježiša Krista, ktoré vyriekol pred svojimi apoštolmi: *Ty si Peter (Kefas-Skala) a na tejto Skale postavím svoju Cirkev ... (Mt 16, 18) a pekelné brány ju nepremôžu.*

Peter je teda Kefas, Petra, Skala, bralo, základ a garancia jednoty Kristovej Cirkvi, fundamentu „Božieho domu“. To je jeho poslanie, úloha a funkcia v Cirkvi. Kristova Cirkev je postavená na Skale – na Petrovi. Ako Cirkev pretrváva cez veky, tak pretrváva aj poslanie a funkcia Petra v jeho nástupcoch. Peter žije vo svojich nástupcoch. Peter prehovoril ústami rímskeho biskupa na koncile v Efeze roku 431, ako zvolali konciloví otcovia, aj na iných koncilo; Peter žil vo svojich nástupcoch, Peter žil v blahoslavenom Jánovi Pavlovi II., Peter žije v Benediktovi XVI. Peter vo svojich nástupcoch je štruktúrnou súčasťou Kristovej Cirkvi. Preto nazývame každého pápeža Svätým Otcom. A preto sa dnes modlíme za Benedikta XVI., preto spievame z celého srdca: „Živ, Bože, Otca svätého, námestníka Kristovho!“

SVÄTÍ RÍMSKI PRVOMUČENÍCI

V júli 1992 v časopise *30giorni* vyšiel článok *Svätí rímski prvomučeníci*. Napriek času, ktorý odvtedy uplynul, ho pred rokom uvrejnili Svätlo. Pretože je v článku veľa zaujímavých a nie veľmi známych skutočností, pokúsili sme sa z neho vybrať to najpodstatnejšie, čo by mohlo zaujať našich čitateľov. Robíme tak z príležitosti slávnosti sv. Petra a Pavla v nádeji, že hoci v súčasnom období sú na svete najviac prenasledovaní kresťania, teda vyznávači Krista, to súčasné prenasledovanie neprerastie do hroznej podoby mučenia prvých kresťanov, hoci aj terajšia forma násilia neraz vytráča dych.

Hovorí sa, že jeden diplomat žiadal od pápeža Pia X. relikvie niektorého z mučeníkov a on mu dal prsť zeme z námestia svätého Petra. Diplomata sa údajne dotklo, že pápež neberie jeho prosbu vážne, no Pius X. mu odpovedal, že tá pôda je nasýtená čerstvou krvou mučeníkov. Nevedno, či sa tento príbeh naozaj stal alebo nie, ale je isté, že to námestie je miestom mu-

čeníkov a miestom, kde uložili na večný odpočinok nesmierne množstvo kresťanov, ktorí zomreli pri ich prvom veľkom prenasledovaní za cisára Nera v rokoch 44 – 67 po Kristovi. Patrili medzi nich aj svätý Peter a svätý Pavol.

Mesto Rím malo v tom čase asi milión obyvateľov, z nich bolo viac ako tisíc pokrstných kresťanov. Až do Neronových

čas sa kresťania stretávali po skupinkách v domoch zámožnejších kresťanov.

Prvý historický dokument,

v ktorom sa spomínajú kresťania, pochádza od Suetona a zachoval nám ho Oso- ries. Podľa neho v roku 49 vykázal Klaudius Židov z Ríma, pretože mali medzi sebou ustavične hádky pre istého „*Chrestosa*“. V Ríme bolo vtedy asi 25 000 Židov podobne ako v Jeruzaleme. Medzi tými, čo vtedy opustili Rím, boli aj Akvila a Priscilla, priatelia Pavla, no v r. 54 sa do Ríma vrátili. Pokiaľ ide o rozpory, niet pochýb, že išlo o kresťanov, lebo keď Festus podával o rozporoch správu, prehlásil: Kládli mu otázky, ktoré sa týkali istého Ježiša,

ktorý zomrel, ale Pavol o ňom tvrdí, že žije.

A ako sa kresťanstvo dostalo do Ríma? Tak ako do ostatných okolitých krajín susediacich so Stredozemným morom: „od úst k ústam“, od stretnutia k stretnutiu, od priateľa k priateľovi..., od Cezarei až do Ríma prostredníctvom jednej jedinej správy: „Kristus, ktorý bol ukrižovaný vstal, a žije...“

Historici v tejto súvislosti poukazujú na Skutky apoštolov (Sk 2, 10), na slávne Turice, keď: *každý ich počul hovoriť svojim jazykom...* Medzi obyvateľmi mnohých miest vtedy boli i Rimania, no kresťanstvo v Ríme šírili aj rímski občania, svedkovia Ježišových zázrakov, ako ich uvádza Nový zákon: stotník z Kafarnaumu, veliteľ vojakov, ktorí zajali Ježiša, sám Pilát, stotník Kornélius, prokonzul Galionus, Klaudia Lisa...

Podľa starej tradície Peter prišiel prvýkrát do Ríma v r. 42. Isté je, že Pavol napísal svoj prvý list Rimanom v r. 54 a v tom roku bolo už v Ríme kresťanské spoločenstvo. Pavol prišiel do Ríma, keď ho tu v r. 59 eskortovali po neukončenom súdnom procese. Niekoľko rímskych kresťanov sa mu vtedy ponáhľalo v ústrety na Via Appia, iní ho čakali pri Tre Taverne. Aj keď bol potom niekoľko rokov pod dozorom, jeho misijná činnosť bola nesmierne bohatá. Hovorí o tom Skutky apoštolov aj jeho listy.

Byť kresťanom v tom čase nebolo nijakou idylou. Spoločenstvo tvorili väčšinou jednoduchí ľudia, no kresťanstvo postupne prenikalo aj do významných rímskych rodín.

Keď potom v r. 60 prišiel do Ríma Peter, pravdepodobne bol hosťom senátora Marcela a Quinta Kornélia Pudentia, ktorého dom stál na svahu Esquilinu, kde dnes v blízkosti baziliky Santa Maria Maggiore stojí chrám sv. Pudentiany. Do šľachtických rodín prenikalo kresťanstvo vďaka otrokom a sluham, ale aj prostredníctvom detí, čo bolo vtedy dosť časté.

Tradicia hovorí, že tri deti Guinta Kornélia – Pudentiana, Prasseda a Novatus boli prví Rimanky, ktoré obrátil a pokrstil

Peter. A či nie je možné, aby nadšenie detí ovládlo aj ich rodičov? Týmto mladým kresťanom zrejme nechýbala ani odvaha a nadšenie, pretože počas hrozného prenasledovania za čias Nera nehladeli na hroziace nebezpečenstvo a pravdepodobne spolu s ostatnými pozostatkami umučených kresťanov aj ich uložili v ich dome v blízkosti studne, aby ich neskôr mohli dôstojne kresťanský pochovať.

To sa už dotýkame obdobia krutého prenasledovania

počas Nerónovej vlády. Tento krutovládca sa dostal k moci v roku 54. Latinský spisovateľ Juvenal píše, že v meste v tom čase vládol chaos. Bol to zrejme dvojaký kolaps, ktorý priviedol Nera na bláznivú myšlienku veľkolepej rekonštrukcie hlavného mesta ríše.

Zničujúci požiar v čase od 10. do 25. júla r. 64 pohltil dvanásť zo štrnástich mestských štvrtí. Podrobne to popisuje Tacitus. Nakoniec píše: Nie je isté, či to bolo náhodné nešťastie alebo vina vládcu (spisovatel'ia totiž uvádzajú obidve verzie).

Nero robil všetko preto, aby odvrátil od seba podozrenie. Organizoval pomoc, prikázal rozdeliť ľuďom obilie za nízke ceny, no podozrenie ostalo. Aby ľud upokojil, hľadal obetného baránka, a pretože v októbri sa malo oslavovať desiate výročie jeho vlády, usporiadal veľkolepé hry a krvavými orgiami. Takto chcel upokojiť pomstychtivých Rimanov, na ktorých vrhol podozrenie za vzniknutý požiar.

Tak sa začalo to hrozné prenasledovanie

kresťanov. Tacitus o ňom napísal: „Nero tých, ktorých nazývali kresťanmi, mučil najkrutejšími metódami mučenia...“ (Anály XI, 44). Cisár usporadúval hrozné divadlo v cirkuse vo svojich záhradách, tam, kde sa dnes nachádza Vatikán. V centre cirkusu stál obelisk, ktorý je dnes na Svätopeterskom námestí. Podľa ústneho podania bol na tomto mieste ukrižovaný aj rybár z Kafarnaumu Šimon, nazývaný Peter. Spolu s ním chytili a zajali ďalších štyristo kresťanov... Ten krvavý kúpeľ ešte väčšmi rozpútal fantáziu Nera a jeho katov. Vymýšľali stále nové spôsoby mučenia. Samého Tacita, hoci s kresťanmi nesympatizoval, zachvátil odpor a mal súcit s odsúdenými, popravenými nie pre verejnú blaho, ale na základe krutosti jednotlivcov.

Keď zistili, že niektorým kresťanom sa podarilo uniknúť, vydali a vyhlásili dokonca zákon o kliatbe na kresťanov, a tak sa „hon“ na vyznávačov Krista rozpútal znova a znova. Pravdepodobne v tom čase padol do rúk rímskych úradov aj Pavol a na jar roku 65 alebo 67 podstúpil aj on mučenícku smrť.

O týchto udalostiach neskôr v liste Korintanom napísal aj pápež Klement, že k týmto ľuďom svätého života pribudol veľký počet vyvolených, ktorí museli veľa vytrpieť pre nenávisť voči kresťanom... bolo prenasledovaných aj veľa žien, na ktorých boli páchané aj mnohé ohavnosti. A aj keď mali krehké telo, dosiahli vznešený cieľ (porov. V – VI, 2).

Petra a ostatných kresťanov pochovali neďaleko cirkusu na mieste dnešného Vatikánu V r. 1626 pri prácach na Berniniho baldachýnu a pri vykopávkach pod Bazilikou svätého Petra sa našli hroby, kde sa okrem zvyškov popola našli aj ohorené kosti. Len Petrov hrob sa zachoval dodnes. Tento objav je vedecky overený a potvrdený (pozn. red.: v poslednom období sa v chráme sv. Pavla za hradbami našiel aj hrob svätého Pavla), aj keď to mnohí nepriatelia neradi vidia.

Podľa citovaného článku preložila a pripravila X. Duchoňová

KATECHIZMUS VČERA A DNES

Nepocítujem náhodou neférovosť voči sebe? Prípadne nespravodlivosť k iným, k tým druhým? Rešpektujú ma iní? Rešpektujem sa...? Mám podporu pri prezentovaní svojich myšlienok, pocitov či dokonca rôznych potrieb? Nepocítujem provokáciu (v rôznych formách) od svojho okolia? Nepodozrievam nikoho z úmyselného škodenia mojej osobe? A keď, tak čo vtedy vnímam, vnútorne cítim? Možno aj hnev?

Áno, hnev je práve našou dnešnou témou, ktorú sa budeme v tomto príspevku snažiť v istej stručnosti analyzovať a „jemne rozobrať“.

Hnev, ako jeden zo siedmich hlavných hriechov, je silná **afektívna reakcia** na urážku, **frustráciu**, prípadne na ďalšie obdobné „spúšťače“. Patrí medzi obvyklé reakcie na vnímanú nespravodlivosť. Niekedy sa môže hnev zosilniť na protest proti nespravodlivosti alebo na vykonanie zásadných zmien. Inokedy sa môže prejavovať ako agresia reagujúca na vnímané hrozby alebo

neférovosť. Všetky, či už opodstatnené alebo neopodstatnené spúšťače a pohnútky, sú v rozpore s rozmerom lásky, ktorý sme dostali od nášho Pána.

Prejavy hnevu najčastejšie **narušujú vzťahy** medzi ľuďmi, ale aj vnútornú stránku samého jedinca, ktorý daný pocit prežíva. V konečnom dôsledku **môže viesť k izolácii** a individuálne k bolestnej **osamelosti**, spôsobenej takto subjektívne prežívanej skúsenosti. Napriek tomu, že prejavy hnevu majú obvykle svoj pôvod, a teda aj konkrétnu príčinu, sú väčšinou prehnane a **ne-**

primerané situácii, ktorá ju vyvolala. Zapríčiňujú to naše emócie, ktoré „pohotovo“ reagujú na podnet, prípadne sa „uvoľnia“ po výraznom naberaní a kulminácii z predchádzajúceho nepriaznivého obdobia. V prípade ignorovania svojho hnevu sa môže vystupňovať až po uchýlenie sa k násiliu alebo k prehnanej výbuchu zúrivosti. Z psychologického hľadiska rozoznávame pohnútky k hnevu a samo prežívanie ako pasívnu (vnútornú) a aktívnu (navonok sa prejavujúcu) agresivitu. Domnievam sa, že zrejmosť pojmov, ako aj ich životnú aplikáciu nemusíme pripomínať. Treba však spomenúť, že pri pasívnom prežívaní hnevu sa väčšinou stiahneme, „uzavrieme do seba“ a naše nasledujúce reakcie sa prejavujú mlčaním, teda chladom k subjektívnemu vinníkovi. Tento spôsob patrí

medzi vysoko efektívne, pričom však aj veľmi bolestivé možnosti riešenia sporov. Ide o určitú formu zneužívania a emočného vydierania hlavne v medziludských vzťahoch, ktoré majú bližší charakter. V individuálnych prípadoch, ak sa dá predpokladať „potrestanie objektívneho vinníka“ má tento spôsob pedagogický rozmer a vedie k hodnotnej sebareflexii, prípadne k predchádzaniu danej konfliktnej situácii. Lenže je to riskantné.

Treba tiež spomenúť, že hnev neznamená násilie. Je to iba čisto hnev, emócia. Násilie je s hnevom premiešané konanie bez ovládania. „Primeraný“ hnev zapríčini príležitostne konflikt. Takémuto konfliktu sa však v štandardných vzťahoch pravdepodobne nedá vyhnúť. Vzájomnou toleranciou, úprimne otvorenou diskusiou a prijatím Kristovej lásky aj do interpersonálnych (medziludských) vzťahov sa dá „konflikt-

nému hnevu“ predchádzať, minimalizovať ho a s Božou pomocou aj prípadný konflikt eliminovať.

Dotykame sa výrazne citovej stránky, kde patria aj vášne. Tie nás menia. Pod ich vplyvom, a teda aj vplyvom hnevu, zabúdame na spoločenské „normy“, slušnosť, úctu, dobré medziludské vzťahy; nevnímame rady a nepočúvame to, čo nám „hovori“ náš „zdravý“ rozum. Táto slabosť v sebe nezahŕňa absolútne nijakú užitočnosť, preto v nijakom prípade nemôže „byť dobrá“. Deštruktívne vlastnosti hnevu vo svojom rozsahu a hodnote narušajú nielen v istom zmysle slova vnútornú „pohodu“, ale súčasne nám bránia vnímať Boha, byť otvorení Pánovi, a to nielen vo vertikálnej (ja k Pánu Bohu a opačne), ale aj v horizontálnej orientácii (ja k môjmu blížnemu, v ktorom je taký istý „obraz nášho Pána“, ako vo mne). Hnev, ako aj jeho príčina ča-

som slabne. Aj keď tu ostáva spomienka na bezprávie, ktorá môže v extrémne zanechať aj následky, ktoré nemožno predpokladať.

Pri snahe trvalo eliminovať hnev je žiaduce zmeniť niektoré svoje názory, postoje a požiadavky na svet (prirodzene, v súlade s tradíciou a náukou Katolíckej cirkvi). Hnev by sa mal premeniť na súcit a lásku, pričom protikladom hnevu je mierumilovnosť. V pokore by sme si mali uvedomiť, že svet je stvorený dokonale a rovnako dokonale funguje. Veď je dielom toho najdokonalejšieho – nášho Boha a aj my všetci sme stvorení na jeho obraz. „No ja vám hovorím: Pred súd pôjde každý, kto sa na svojho brata hnevá...“ (Mt 5, 22).

„Veď Boh nás neurčil na hnev, ale aby sme získali spásu skrze nášho Pána Ježiša Krista“ (1 Sol 5, 9).

Richard Maďar, bohoslovec

NAŠA FARSKÁ UNIVERZITA

V májovom čísle nášho farského časopisu v rubrike Naša farská univerzita sme písali o tom, že po internete, ale aj inou cestou sa šíri „odhalené“ tretie fatimské tajomstvo a citovali sme z dokumentov a stanoviska Kongregácie pre náuku viery, ktorá správy nepotvrďuje, ba naopak, poukazuje na zavádzajúce a ničím nepodložené informácie. V tomto čísle sa vraciame k téme a prinášame stanovisko otca biskupa Mariána Chovanca, dogmatika a predsedu Teologickej komisie Konferencie biskupov Slovenka a venujeme pozornosť tomu, čo píše v Katolíckych novinách č. 15 na s. 14 pod názvom: *O čom je tretie fatimské poslanstvo*.

V roku 1917 malo portugalské mestečko Fatima asi 2 700 obyvateľov a od mája, kedy sa tam trom deťom začala zjavovať Panna Mária, slovo Fatima preniklo na stránky svetových médií...

Špecifické bolo tretie zjavenie krásnej panej z 13. júla 1917. Pred týmto zjavením miestny pán farár upozornil Luciu, že v zjavení môže ísť o diabolský klam. Lucia mala preto veľký strach, že by mohli byť všetci traja oklamani diablom, no predsa na dohodnuté miesto zjavenia išla. Po modlitbe svätého ruženca vizionári uvideli žiaru svetla a krátko nato opäť zbadali nad dubom krásnu pani. Lucia ju prosila, aby im povedala, kto je a aby urobila zázrak, pomocou ktorého by ľudia uverili jej zjaveniam. Panna Mária prisľúbila, že v októbri im povie, kto je a čo žiada, a taktiež, že urobí žiadaný zázrak. Potom dodala: „Obetujte sa za hriešnikov a často hovorte, zvlášť keď prinášate nejakú obeť: *Ježišu, konám to z lásky k tebe, za obrátenie hriešnikov a na zmiernenie za hriechy voči Nepoškvrnenému Srdcu Panny Márie*“. A potom zverila deťom poslanstvo – tajomstvo, ktoré od začiatku vyvolávalo viaceré senzačné špekulácie zvedavého sveta.

Toto tajomstvo bolo neskôr rozdelené na tri časti. Prvá a druhá časť boli zverejnené 31. augusta 1941 v Luciinom spise *Spomienky*. Tretiu časť tajomstva zverejnil pápež Ján Pavol II. až 13. mája 2000 vo Fatime.

Prvá časť fatimského poslanstva (tajomstva) z 13. 7. 1917 predstavovala strašný obraz pekla a tresty za hriešny život; obsahovala aj poučenie, ako pekelnému trestu

uniknúť. Druhá časť fatimského poslanstva hovorila, že ak sa ľudstvo neobráti k Bohu, príde ďalšia, ešte hroznejšia vojna (Druhá svetová), ktorej bude predchádzať zvláštne nočné svetlo; ak sa však Rusko obráti a zasväť sa Nepoškvrnenej Panne a ľudia budú na prvé soboty v mesiaci prijímať a obetovať sväté prijímanie na zmiernenie za hriechy, nastane pokoj.

Pápež Ján Pavol II. (1978 – 2005) tretiu časť poslanstva zverejnil pri blahorečení dvoch fatimských vizionárov – Františka a Hyacinty – dňa 13. 5. 2000 vo Fatime. Tretia časť poslanstva predstavovala víziu veľkého utrpenia (najmä veriacich) i atentát na pápeža a napokon aj očakávaný návrat ľudí k Bohu.

Sestra Lucia krátko pred týmto zverejnením na výzvu pápeža, aby sa predišlo všetkým budúcim pochybnostiam, dňa 27. 4. 2000 pred dvoma hodnovernými svedkami potvrdila pravosť tejto tretej časti fatimského poslanstva i jeho cirkevnú interpretáciu.

Kongregácia pre náuku viery 26. júna 2000 potvrdila, že zverejnením vyhlásenia z 13. mája už bolo publikované celé fatimské poslanstvo – tajomstvo. Ak sa teraz objavujú nejaké dodatky, výzvy a predpovede, odvolávajúce sa na tretie fatimské tajomstvo, nestojí za nimi cirkevná autorita a nemali by sme ich brať vážne...

Z fatimského poslanstva, ktoré nám Cirkev predostrela a vysvetlila, by sme si mali vziať osobné duchovné poučenie: „Hriech je najväčšie zlo. Uráža Pána Boha a škodí ľuďom i svetu. Jediným správnym a možným riešením tohto zla je úprimné pokánie. Nastúpme teda na cestu pokánia, tak

vrelo odporúčanú.“¹ Toľko Mons. Marián Chovanec. Azda trochu mi tu chýba vyjadrenie, ktoré by bolo potrebné poznať, lebo je to závažné a možno by sa veriaci naučili viac vnímať Cirkev ako Matku a Učiteľku a neveriť rôznym falošným prorokom a sektárom vo vnútri Cirkvi.

13. mája 2000 pápež Ján Pavol II. putoval do Fatimy, aby sa poďakoval Panne Márii a aby vyhlásil za blahoslavených Františka a Hyacintu. Na záver svätej omše kardinál Angelo Sodano, štátny sekretár Svätej Stolice predniesol z poverenia pápeža vyhlásenie, ktoré v niektorých častiach vykladá text tretieho fatimského tajomstva. Z vyhlásenia vyberáme: „**Fatimské zjavenia** – povedal kardinál Sodano – sa týkajú predovšetkým boja ateistických spoločenských systémov proti Cirkvi a kresťanom v uplynulom storočí... A biskup oblečený v bielom je pápež... Po atentáte 13. mája 1981 sa Jeho Svätosť ocitla na prahu smrti, ale bola to materinská ruka, ktorá viedla guľku pištole... Následne po roku 1989 prišli udalosti v Sovietskom zväze a v mnohých iných krajinách, ktoré viedli k pádu komunizmu šíriaceho ateizmus... Aj keď sa teda zdá, že tretie fatimské tajomstvo už patrí minulosti, poslanstvo pokánia a obrátenia ostáva aktuálne“.

Kardinál Jozef Ratzinger (dnes pápež Benedikt XVI.) 26. 6. 2000 vtedy prefekt Kongregácie pre náuku viery publikoval k fatimským tajomstvám teologický komentár pod názvom: *Fatimské poslanstvo*², z ktorého vyberieme niektoré dôležité poznatky. O tom však v nasledujúcom čísle.

Daniel Dian

¹ CHOVANEC, M.: O čom je tretie fatimské poslanstvo. In: *Katolícke noviny, tradičné noviny súčasného kresťana*. SSV Trnava 2011, roč. 126, č. 15, s. 14.

² KONGREGÁCIA PRE NÁUKU VIERY: *Fatimské poslanstvo*. Vatikán – Libreria Editrice Vaticana 2000, Trnava SSV 2006, Edícia Dokumenty Svätej stolice, zv. 57. ISBN 80 – 7162 – 599-X.

Kniha Zjavenia

Deviatu časť Jánovej Apokalypsy, do ktorej nás otec arcibiskup Stanislav Zvolenský formou Lectio divina uviedol, nazval *Nové nebo, zem i Jeruzalem* (Zjv 21, 1 - 14, 22 - 27).

Videl som nové nebo a novú zem, lebo prvé nebo a prvá zem sa pomínuli a ani mora už niet. A videl som, ako z neba od Boha zostupuje sväté mesto, nový Jeruzalem, vystrojené ako nevesta, ozdobená pre svojho ženicha. A počul som mohutný hlas od trónu hovoriť: „Hľa, Boží stánok je medzi ľuďmi! A bude medzi nimi prebývať, oni budú jeho ľuďom a sám Boh - ich Boh - bude s nimi. Zotrie im z očí každú slzu a už nebude smrti ani žiaľu, ani náreku, ani bolesti viac nebude, lebo prvé sa pomínulo. A ten čo sedel na tróne povedal: „Hľa všetko robím nové.“ A hovoril: „Píš: Tieto slová sú verné a pravdivé.“ A povedal mi: „Stalo sa! Ja som Alfa a Omega, Počiatok i Koniec. Smädnému dám zadarmo z prameňa živej vody...“

Sme ľudia veľkonočnej radosti. Zmŕtvychvstanie Ježiša Krista je prelomom do nového života. Nový Jeruzalem, mesto vyvolených, je Božím darom. Je v ostrom kontraste s Babylonom, ktorý sa nazýva aj mestom smilnice. Začiatok je inšpirovaný prorokom Izaiášom, ktorý hovorí o Jeruzaleme ako o Dávidovom meste, hlavnom meste a náboženskom centre Jeruzalema. Božie mesto, sväté mesto, ktorého srdcom bol vrch s chrámom, budúca metropola mesiášskeho ľudu. Súčasník Ježiša Krista sv. Pavol hovorí: ...jedného dňa sa obnoví celé stvorenie, vyslobodí sa z otroctva porušenia a premení sa Božou slávou. Podstatou novosti je premena, nie fyzická likvidácia. Nový vzťah nastane aj medzi Bohom a ľuďmi. Boh koná v prospech ľudu. Zmŕtvychvstanie znamená aj víťazstvo nad slzami, dôvod žiaľu zanikol. Aj prameň živej vody je znakom novej existencie. V Novom zákone sa stáva symbolom Ducha Svätého. Ďalej nasleduje popis nového Jeruzalema ako zostupuje z neba ožiarené Božou slávou. Má vysoké hradby a dvanásť brán nad ktorými sú napísané mená dvanástich kmeňov synov Izraela. Hradby majú dvanásť základných kameňov a na nich mená Baránkových apoštolov. Dvanásť kmeňov Izraela zodpovedá dvanástim apoštolom. Všetky násobky dvanástich vyjadrujú myšlienku dokonalosti. Boh koná ako prvý „slovo sa telom stalo v Ježišovi.“ Boh nám cez Ježiša ponúka miesto v tomto novom meste. Všetci ľudia sú schopní stať sa svätými a prísť k Bohu.

Pred niekoľkými dňami som sa zúčastnila na audiencii Svätého Otca Benedikta XVI., ktorá sa koná každú stredu na námestí sv. Petra v Ríme. Bol to zvláštny pocit, vidieť tisíce ľudí ktorí sa tu zišli a každý týždeň sa znovu a znovu schádzajú z celého sveta. Bez pozvánok, vtieravej reklamy, lákavých ponúk rôznych atrakcií a zábavy, bez ponuky kulinárskych špecialít a nápojov všetkého druhu. Jediné čoho sa Vám tam dostane je slovo evanjelia a dúšok čistej vody, vytekajúcej z niekoľkých vodovodných kohútikov. Po skončení audiencie, modlitby Otce náš a pápežskom požehnaní

sa všetci rozchádzali plní vnútorného pokoja a dojatia. Že by toto bola predzvesť slúbeného nového Jeruzalema? Slovo, ktoré sa stalo telom, voda ktorá je symbolom Ducha svätého a Otec ktorý chce aby sme sa v jeho mene stretávali a milovali.

Vo večnom meste má Slovensko tri pamätníky, ktoré tu boli inaugurované 19. júna 1998 v súvislosti s misiou a na pamiatku svätého Konštantína-Cyrila a svätého Metoda. V Bazilike Santa Maria Maggiore (Svätá Mária Veľká), kde v roku 868 pápež Hadrián III. schválil a posvätil liturgické knihy, ktoré Cyril a Metod preložili do staroslovienciny, a kde sa v tom istom roku prvý raz konala bohoslužba v starosloviencine, je osadená pamätná tabuľa Mariána Polonského. V Bazilike San Clemente (Bazilika Svätého Klementa), kde sú uložené pozostatky sv. Konštantína-Cyrila bola vystavená Tumba sv. Konštantína-Cyrila od Andreja Rudavského. Na fasáde Baziliky Santa Prassede (Bazilika svätej Praxedy), v ktorej kláštore boli vierozvestovia ubytovaní, je pamätná tabuľa, autorom ktorej je sochár Lubomír Ferko. Tieto chrámy patria medzi najväčšie stavby Ríma.

Táňa Hrašková

Farská knižnica informuje

S potešením oznamujem všetkým čitateľom našej farskej knižnice, že do nášho knižného fondu pribudlo tohoročný skvost - kniha rozhovorov nemeckého nezávislého novinára Petra Seewalda s pápežom Benediktom XVI.

Je to už ich tretia spoločná kniha rozhovorov, v ktorej sa nám odhaľuje intelektuálny a duchovný svet Jozefa Ratzingera. Prvé dve pochádzajú z obdobia, keď bol kardinálom, ale táto tretia je o to zaujímavejšia, že už odpovedá ako hlava Katolíckej cirkvi, ako Kristov zástupca, na pálčivé otázky súčasného obdobia.

Kniha Peter Seewald: *Svetlo sveta* (vydavateľstvo Don Bosco, 2011, 226 s.) vo vynikajúcom preklade Mariána Gavendu nám ponúka unikátny rozhovor Benedikta XVI. s podtitulom Pápež, Cirkev a znamenia čias.

V predslove sa od autora dozvedáme, ako a kedy vznikol tento rozhovor, ako mu bol Benedikt XVI. pripravený celý týždeň denne hodinu úprimne, múdro a zaujímavovo odpovedať na všetky kladené otázky, ktoré sú mimochodom naozaj veľmi zaujímavé a tematicky obsiahle. Pápežova ochota, jeho presnosť myslenia, logické argumenty a teologická hĺbka robí knihu veľmi dobre čitateľnou a zaujímavou pre celý, aj nekatolícky svet.

Tri hlavné kapitoly rozdeľujú tematický okruh knihy na znamenie čias, na tému pontifikátu a na budúcnosť, kam kráča svet a cirkev. Kniha končí prílohami, v ktorých sú originálne úryvky najkontroverznejších publikovaných textov Benedikta XVI., jeho podrobný životopis a stručná kronika pontifikátu.

Otázky sú veľmi dobre volené a kladené,

nevyhýbajú sa nijakej dôležitej udalosti našich novodobých dejín. Odpovede prekvapujú svojou svezosťou, úprimnosťou a jasnosťou. Pápež nič nezahmlieva, nikam neodvádza pozornosť, na všetky otázky odpovedá vecne a úprimne, nevyhýba sa pravde, nech je akokoľvek nepríjemná a bolestná. Pred našim vnútorným zrakom sa objavuje Cirkev vo svojej ľudskej biede, ale aj v nádhre mystickej Ježišovej nevesty.

Veľmi sa teším, že môžeme tento rozhovor čítať v slovenčine pomerne v krátkom čase od prvotného publikovania v taliančine. Verím, že každý, kto si tento rozhovor prečíta, pocíti tú úžasnú radosť a istotu, že Duch Svätý vedie svoju Cirkev bezpečne, a že teológ a intelektuál Jozef Ratzinger ako pápež Benedikt XVI. ako 265. nástupca sv. Petra apoštola je jeho veľkým darom pre svet a Cirkev.

Monika Šandorová

(Dokončenie zo s. 1)

lovi Petrovi: *Ty si Peter a na tejto skale postavím svoju Cirkev a pekelné brány ju nepremôžu.* Zároveň spolu s ním oslavíme aj svätého Pavla, apoštola, ktorý bol v mnohom taký odlišný od Petra, ba v istej situácii ho aj vážne napomenul (porov. Gal 2, 11 - 14). A predsa obaja pracovali s úprimným srdcom v službe Cirkvi a v hlásaní Kristovho evanjelia. Nikto z nás ani z pozície kňaza, ani z pozície kresťana, nemá dôvod obávať sa, čo len bude s Cirkvou. Takéto obavy sú prejavom malovernosti. Jej budúcnosť je istá, garantuje ju Kristus. Prežije všetko, aj sčítanie i prípadnú odľuku. Prežije aj tých, ktorí ju pyšne posielajú na smetisko dejín. Takých už bolo! Kristovo poslanstvo, ktoré nám prináša Cirkev, je pre tento svet cestou, pravdou i životom (porov. Jn 14, 6). Pre niekoho môže toto poslanstvo znieť príťažlivejšie z úst bl. Jána Pavla II., na iného viac zapôsobí terajší Svätý Otec Benedikt XVI. Ale primárnu hodnotu evanjeliového poslanstva určuje sám Kristus, hoci by sa nám jeho hlásanie dostalo aj cez smutnú postavu cirkevných dejín pápeža Alexandra VI. Možno práve niektoré nepríjemné obdobia alebo situácie v Cirkvi aj takýmto spôsobom paradoxne dokazujú, že Cirkev s jej poslaním nestojí na ľuďoch. A príbehy ľudí, jednotlivcov i celých skupín, ktorí sa od nej vzdialili, zasa potvrdzujú, aké je riskantné oddeliť sa od koreňov a životne dôležitej miazgy, ktorá pulzuje v jednotlivých ratolestiach viniča, ktorým je Kristus. Bez Cirkvi sa v akejsi hmlovine falošných a subjektívnych ľudských mienok stráca aj pohľad na Krista i sama viera v Boha. Možno aj to viedlo sv. Cyriána z Kartága k známemu výroku: *Habere iam non potest Deum Patrem qui Ecclesiam non habet Matrem - Nemá Boha za Otca, kto nemá Cirkev za Matku.*

Milí priatelia, nech duchovný virvar čias, v ktorých žijeme, prekonávame práve týmto pohľadom: vidieť v Cirkvi našu Matku a Učiteľku, ktorá nás privádza ku Kristovi.

S prianím požehnaného a pokojného prežívania nastávajúcich (dúfajme, že nie príliš) horúcich dní

**Váš blumentálsky farár
Mgr. Branislav Čaniga**

ÚRADNÉ HODINY NA FARSKOM ÚRADE

doobeda Po – Pi: 9,00 – 11,00 h; poobede Po – Pi: 14,30 – 16,30 h;
telefón: 55 56 23 19 (fax), 55 41 02 33, 0904 555 566;
kostol: 55 57 11 78.

SVÄTÉ OMŠE

- **nedeľa a sviatky:** 6,00; 7,30; 9,00; 10,30; 12,00 (ak sviatok pripadá na sobotu, sv. omša o 12,00 h nie je); 16,30; 18,00 (mad.); 19,00 h; • **pracovný deň:** 5,45; 6,30; 16,30; **18,00 h**, v sobotu popoludní len o 18,00 h;

• **sviatok v pracovný deň:** 5,45; 6,30; 10,30; 16,30; 18,00; 19,00 h alebo podľa oznamov; • **deň pracovného pokoja, ktorý nie je cirkevne prikázaný sviatok:** ako v nedeľu; sv. omša o 18,00 h nie je. Počas školského roka:

sv. omša pre mládež utorko – 18,00 (spieva zbor Bečkari)
sv. omša pre birmovancov piatok – 18,00 (spieva mládežnícky zbor)
sv. omša pre deti nedeľa – 10,30 (spieva mládežnícky zbor)

VYSLUHOVANIE SVIATOSTI ZMIERENIA

- vo **všetných dňoch** ráno pri sv. omši o 6,30 h, večer pri sv. omši o 16,30 h a pri sv. omši o 18,00 h • v **prvopiatkovom týždni** aj pri rannej sv. omši o 5,45 h (pondelok až piatok); vo štvrtok a piatok od 15,00 h • v **nedeľu dopoludnia** medzi sv. omšami (v prípade potreby aj počas sv. omše).

FATIMSKÁ SOBOTA

4. 6. po sv. omši, ktorá sa začína o 6,30 h, teda asi o 7,15 h, kedy sa chceme stretnúť pri modlitbe sv. ruženca.

VEČERADLO S PANNOU MÁRIOU

v sobotu 18. 6. ráno po sv. omši, ktorá sa začína o 6,30 h.

ADORÁCIA

- v **strediu** po skončení sv. omše, ktorá začína o 6,30 h, s modlitbou sv. ruženca • vo **štvrtok** po skončení sv. omše, ktorá začína o 16,30 h; do 17,55 h.

KATECHÉZA

- **rodičov, ktorí žiadajú krst svojho dieťaťa**, každú stredu o 18,00 h. Účasť obidvoch rodičov je potrebná. Očakávame aj krstných rodičov. Nahlásiť krst dieťaťa a vyplniť krstný listok možno v ktorýkoľvek deň v úradných hodinách v kancelárii farského úradu. Potrebným dokladom je rodný list dieťaťa.

• **pred prijatím sviatosti manželstva** sa snúbenci stretnú dvakrát s kňazom, raz so psychológom a raz s lektormi prirodzeného plánovania rodičovstva. Stretnutia sú vždy v pondelok o 18,00 h na farskom úrade. Začína sa prvým pondelkom v mesiaci. Je vhodné zachovať poradie stretnutí. Treba sa hlásiť aspoň tri mesiace pred plánovaným termínom sobáša. V týchto katechézach pokračujeme od mesiaca január.

- **príprava birmovancov** prebieha v skupinových stretnutiach vo všetných dňoch na fare. V pondelky, utorky a stredy o 18,00 h a v štvrtky a piatky o 17,00 h na fare. Zvlášť pre birmovancov je sv. omša v každý piatok o 18,00 h.

KNÍŽNICA SVÄTEJ KATARÍNY - BLUMENTÁL

v utorko od 15,30 do 17,00 h, v stredu od 9,00 do 11,00 h a vo štvrtok od 16,00 do 18,00 h.

PORADŇA

- **pre prirodzené plánovanie rodičovstva** (Billingsova): St 17,00 – 19,00 h; potrebné je objednať sa na tel. č. 02/45 94 39 30;
- **sociálna:** Po 9,00 – 11,00 h;
- **právna:** 1. a 3. štvrtok 9,00 – 11,00 h;
- **psychologická poradňa:** vždy v utorko o 19,00 h.

ŽENY ŽENÁM

sa stretávajú vo štvrtok od 14,00 do 16,00 h v miestnosti pre návštevy a katechézu.

ÚMYSEL APOŠTOLÁTU MODLITBY NA JÚN

Všeobecný úmysel požehnaný Svätým Otcom:

Aby kňazi zjednotení v Najsvätejšom Srdci Ježišovom, boli vždy svedkami milosrdnej a dobročinnej Božej lásky.

Misijný úmysel požehnaný Svätým Otcom:

Aby Duch Svätý vzbudil v našich komunitách túžbu po misijnárskom povolani a ochotu úplne sa zasvätiť šíreniu Božieho kráľovstva.

Úmysel Konferencie biskupov Slovenska:

Aby si veriaci rodičia uvedomili, že je ich kresťanská povinnosť prihlasovať svoje deti na hodiny náboženstva.

VÝZNAMNÉ LITURGICKÉ DNI

- 2. 6. Nanebovstúpenie Pána
- 12. 6. Nedeľa zoslania Ducha Svätého
- 13. 6. Svätodušný pondelok
- 19. 6. Nedeľa Najsvätejšej Trojice
- 23. 6. Najsvätejšieho Kristovho tela a krvi
- 29. 6. Sv. Petra a Pavla, apoštolov
- 1. 7. Najsvätejšieho Srdca Ježišovho

OZNAMUJEME

- **litánie k Najsvätejšiemu Srdcu Ježišovmu** budú vždy ráno po svätej omši, ktorá sa začína o 6,30 h, teda asi o 7,15 h a popoludní po svätej omši, ktorá sa začína o 16,30 h, teda asi o 17,15 h;
- **svätá omša 23. 6. v deň slávnosti Najsvätejšieho tela a krvi Pána** o 16,30 h bude spojená s Eucharistickou procesiou v priestoroch kostola;
- **celomestská slávnosť Najsvätejšieho tela a krvi Pána** bude v nedeľu 26. 6. 2011. Svätá omša na Primaciálnom námestí sa začne o 10,30 h. Zároveň pripomíname, že predpoludňajšie sväté omše na území Bratislavy majú byť ukončené do 10,00 h. Preto aj v našom kostole bude v ten deň doobeda posledná svätá omša o 9,00 h. Sväté omše o 10,30 a 12,00 h nebudú.

OZNAMUJEME

- **farská púť do Marianky** bude v sobotu 4. júna – svätá omša pred Lurdskou jaskyňou sa začne o 15,00 h; modlitbou ruženca;
- v sobotu 18. júna o 19,00 h sa v našom chráme uskutoční **Chrámový koncert** súboru Technik;
- **sv. omše na prikázané sviatky Nanebovstúpenia Pána (2. júna), Najsvätejšieho Kristovho Tela a Krvi (23. júna) a sv. apoštolov Petra a Pavla (29. júna)** budú o 5,45 h, 6,30 h, 9,00 h (pre cirkevnú školu), 10,30, 16,30, 18,00 a 19,00 h.

Výsledky medzinárodnej štúdie „Rizikové správanie školákov“

Podľa výsledkov medzinárodnej štúdie slovenské deti vo veku 11, 13 a 15 rokov nemajú problém zaobstarať si alkohol už v skorom veku. Až 74 % účastníkov štúdie vo veku 11 rokov uviedlo, že im neodmietli predať alkohol vzhľadom na vek. Žeby predávajúci nevedeli rozoznať 11 – 13-ročné deti od osemnásťročných? Rovnako prekvapujúce je aj zistenie pokiaľ ide o dostupnosť tzv. „ľahkej“ drogy, marihuany. Väčšina z pätnásťročných opýtaných priznala jej používanie, a skutočnosť, že považujú za ľahké obstaráť si ju. V Bratislavskom kraji je najvyšší výskyt šikanovaných adolescentov, na východnom Slovensku najvyšší počet fajčiarov.

Štúdia potvrdila silný vplyv rôznych subkultúr na školákov. Mladí ľudia sa pritom z najväčšej časti hlásia k hip-hopovej subkultúre.

„Výsledky štúdie sú určite cenným materiálom pre všetkých pracovníkov školstva, zdravotníctva, verejného zdravotníctva, ako aj pre ostatných odborníkov,“ uviedol v svojej recenzii prof. MUDr. Ján Buchanec, DrSc. z Kliniky detí a dorastu JLF UK a Univerzitetnej nemocnice v Martine.

Isto všetkým nám záleží na našich deťoch, veď sú budúcnosťou nielen národa, ale aj Cirkvi. No predovšetkým považujeme za užitočné oboznámiť s týmito výsledkami aj rodičov našich blumentálskych detí, lebo lepšie je nebezpečenstvo poznať a predchádzať mu. Jedným zo spôsobov prevencie môže byť aj prihlásenie detí na vyučovanie náboženstva.

X.D.